

tionem, ut mutui, commodati, depositi, pignoris, *pr. et §. seqq. Inst. h. t.* Quibus addi solet contractus precarii. Hi proinde *reales* appellantur. 3. *Verbis*, qui stipulato fiunt, unius scilicet contrahentium interrogatione, ac responsione alterius, velut si dicas Caio: *Spondeo mihi 100.?* isque respondeat: *Spondeo*. Hi igitur contractus *verbales* sunt. 4. *Scriptura*, vel ex libera sic contrahentium voluntate; vel ipsa dispositione legis; talis est e. g. donatio summæ exigentis insinuationem apud iudicem. Huic postremæ contractuum divisioni maxime insistit Imperator in *Instit.* eoque duce passim civilistæ.

473. *Dico IV.* In contractibus præterea tria præcipue discerni debent: substantialia, naturalia, accidentalia.

Substantialia sunt, quæ formam et essentiam cujusque contractus constituunt, ut sine iis subsistere non possint. Ita in omni contractu se habet utriusque consensus: in stipulatione interrogatio unius, et responsio alterius in continentia subsequens: in emptione venditione pretium et merx. Unde substantialia, salvo contractu, a contrahentibus mutari non possunt.

Naturalia sunt, quæ adesse solent, et tacite insunt contractui, etsi expressa non sint. Hæc possunt ex pacto convenientium removeri, salvo nihilominus manente contractu. Sic venditor ex natura venditionis tenetur emptori de evictione, si res ab aliquo tertio vindicata fuerit, *L. ex empto II. ff. de Act. empt.* et tamen partes conventionem obligationem evictionis tollere possunt, *L. ead. §. 18.* Similiter in contractu depositi culpa lata; in locato levis; in commodato levissima præstanda est; conveniri tamen potest, ut vel major culpa, vel minor præstetur. *C. un. de Commod. L. 1. §. 6. ff. Depositi.*

Accidentalitæ sunt, quæ adesse, vel abesse possunt, nec ordinarie contractui insunt, ut arrhæ in emptione et venditione; addictio in diem, etc. Et huc pertinet vulgatum illud: *Pacta dant legem contractui. L. 23. ff. de R. J. L. 52. ff. de V. O.*

ARTICULUS II.

QUINAM CONTRAHERE POSSINT? ANNON PUPILLI, MINORES CITRA AUCTORITATEM TUTORUM, CURATORUM CONTRAHENTES OBLIGENTUR NATURALITER?

474. *Dico I.* Contractus inire possunt generaliter omnes, qui liberum præstare consensum possunt, nec a jure prohibentur. *Prob.* A jure enim naturali præcise ex parte contrahentis plus non exigitur, quam præstitus libere consensus; nisi igitur prohibeatur a jure positivo talis contrahere, nihil obstat, quo minus pacisci et contrahere possit. Prohibentur vero 1º. *jure canonico*, Prælati et administratores Ecclesiarum, rerumque ad has pertinentium sine solemnitatibus, ut suo loco diximus: item Religiosi circa res temporales sine Superioris consensu, tum quia non habent proprium velle et nolle, *c. 2. de Testam. in 6.* tum quia sine Superioris consensu nihil dare, aut recipere possunt, obstante voto paupertatis. 2º. *Jure civili*, præter servos, *L. 14. ff. de O. et A.* prohibentur 1. *prodigi declarati*, quibus a Magistratu adempta bonorum administratio, *L. 6. ff. de V. O. 2.* pupilli, minores, filiifamilias, sub certis limitationibus, de quibus proin partim hoc, partim sequenti Art.

475. *Dico II.* Pupillus ex contractu sine tutoris sui auctoritate inito, si non sit factus ditior, nec usus dolo, probabilius nequidem contrahit obligationem naturalem et in conscientia. Ita communior hodie contra multos.

Dixi autem 1º. sine *tutoris sui auctoritate*; si enim tutore careat, sitque infante major, certum est, eum obligari naturaliter; jura enim, quæ actus pupilli irritant, supponunt tutorem fuisse constitutum; salva tamen læso tunc manet restitutio in integrum. 2º. *Si non factus ditior*, tunc enim eundem obligari naturaliter juris clari est, *L. 1. pr. L. 5. §. 1. ff. de Author. et Cons. Tutor.* 3º. *Nec usus dolo*; tum enim æque certum, eum non tantum naturaliter, sed etiam civiliter obligari, *L. 1. §. 13. ff. Depositi.* Sed et istud hic extra controversiam est, non obligari naturaliter pupillum (idem est de iis, qui sub curatela sunt) si cum tutore proprio sine auctoritate alterius contutoris, vel iudicis contraxerit, *L. 46. ff. de contrah. empt.* Nunc

Prob. I. Juris textibus clari: *L. 59. ff. de O. et A.* ubi: *Pupillus mutuum pecuniam accipiendo, ne quidem jure naturali obligatur.* Item *L. 41. ff. de Condict. indeb.* ubi: *Quod pupillus sine tutoris auctoritate stipulanti promiserit, solverit, repetitio est; quia nec natura debet;* ergo non obligatur naturaliter; quod enim naturaliter debetur, et solutum est, repeti non potest. *L. 10. ff. de O. et A. Adde L. 29. ff. de Condict. indeb.* ubi pariter: *Interdum persona locum facit repetitioni, ut puta, si pupillus, sine tutoris auctoritate, vel furiosus, vel is, cui bonis interdictum est, solverit; nam in his personis generaliter repetitioni locum esse, non ambigitur.* Confer rursus, quæ Art. præc. de solutione indebiti diximus.

Prob. II. Leges irritantes contractus pupilli intendebant consulere pupillis, et cavere eorum indemnitati: atqui parum iis consulissent, nec sufficienter eorum cavissent indemnitati, si solam obligationem civilem, non etiam naturalem in pupillo sustulissent, quæ fortius obligat; et quid proin iis prodesset, si in conscientia obligati manerent, etsi per actionem civilem a parte altera cogi in iudicio non possint?

Neque dicas: prodesse iis satis, cum excipere possint, si conveniantur ab altero; vel petere in iudicio restitutionem in integrum, et sic se ab obligatione naturali liberare; nam primo casu igitur, quo pupillus non conveniretur a parte altera, teneretur implere obligationem. Ac licet solutum repetere possit per actionem, imponitur tamen ipsi necessitas contendendi in iudicio, quod ipsum onere, et damno non caret. Deinde nec per restitutionem in integrum satis cautum pupillo esset, tum ex eadem ratione data; tum, quia præstat jura sua intacta servare, quam post vulneratam causam remedium querere.

Prob. III. Contractus pupilli debet esse auctoritate tutoris et aliquando iudicis informatus; ergo sine hac etiam pro foro interno nullus erit, utpote sua forma destitutus, sicut testamentum et matrimonium celebrata sine testium præsentia.

476. *Dico III.* Minor sine curatore, si quem habet, contrahens circa bona sua, pariter invalide agit, ut nequidem contrahat obligationem naturalem et in conscientia, quamvis alterum obliget sibi, si rem suam faciat meliorem; sicut nimirum de pupillo dictum.

Prob. Quia videlicet curator non minus datur a jure rebus minoris, quam tutor rebus pupilli, ne illis lædatur.

Dixi: *circa bona sua*; nam personaliter obligare se potest valide et ad actiones personales, L. 101. ff. de V. O. quando nimirum obligatio personalis non tendit ad alienationem rerum, et terminative realis non est: hinc minor valide contrahit sponsalia et matrimonium; valide emittit professionem religiosam; et ad operas personales se obligat; nam curator non personæ, sed rebus primario datur. Nov. 117. cap. I.

477. *Obj. I. cont. Concl. II.* Jura allegata loquuntur de pupillo infante, vel infantie proximo, qui ob defectum deliberati et veri consensus, nec naturaliter obligari potest; aliter vero dicendum de pupillo pubertati proximo; ergo.

R. N. *Ant.* Jura generaliter loquentia generaliter intelligenda sunt. Quin longe verosimilius est, Jurisconsultos loqui de eo, de quo poterat esse dubium, an naturaliter obligetur; verumtamen dubium de pupillo infante, vel adhuc carente sufficiente rationis usu esse non poterat, cum certum sit, eum obligari naturaliter non posse; at dubium esse poterat de pupillo pubertati propiore.

Inst. 1. Ad obligationem naturalem inducendam sufficit consensus liber, L. 93. ff. de solut.: atqui hunc ponere potest pupillus pubertati proximus; ergo.

R. D. M. Consensus liber, si jus aliud præterea non requirat C. si requirat N. Tunc consensus debet esse liber, et legitimus; at jus ad contractum pupilli auctoritatem tutoris exigit. Unde retorsio est in eo, qui matrimonium contrahit cum impedimento dirimente juris Ecclesiastici, clandestino; in professione religiosa ante 16. ætatis annum.

Inst. 2. §. 2. Inst. quib. alienare lic. dicitur, quod pupillus, dans mutuas pecunias sine auctoritate tutoris sui, possit eas vindicare, si adhuc extant, vel, si non extant, condicere; ergo accipiens mutuas pecunias a pupillo potest eas retinere, nisi per actionem civilem eas cogatur reddere. *Subs.* Atqui jus retinendi id, quod traditum est, supponit contractum jure naturali subsistere; ergo.

R. N. *Cons.* Non enim repugnat per actionem civilem repetere, quod quis naturaliter debet. Deinde *permissio*, quod in mutuuario non detur obligatio naturalis reddendi mutuum non petenti; non tamen propterea sequitur, dari obligationem naturalem in mutuante, inhabilitato a jure ad mutuum dandum; quia non repugnat istud a jure dari sine obligatione naturali mutuum dantis. Neque demum jus retinendi est effectus necessario connexus cum obligatione naturali mutua, ut merito notat Pichler hic.

478. *Obj. II.* Fidejussor pro pupillo obligatur naturaliter et in conscientia, L. 42. ff. de Jurejur.: atqui fidejussor non obligaretur, nisi etiam obligaretur pupillus, *arg.* L. 16. §. 3. ff. de Fidejussorib.

R. 1°. Argumentum a fidejussore pupilli probat nimirum, videlicet pupillum etiam obligari civiliter, quia et sic ejus fidejussor obligatur.

R. 2°. D. M. Fidejussor pro pupillo obligatur obligatione principali et personali C. obligatione *accessoria*, id est, obligatur ideo, quia obligatur pupillus, pro quo fidejubet, N. Sic D. *min. et N. Cons.* Fidejussorem obligat

lex, quia fidejubet pro tali, quem scire debebat non obligari. Aliter respondent alii: D. *min.* Nisi etiam obligaretur pupillus vel vere, vel fecte C. vere N. Juxta hos, quando agitur de tertio vel obligando, vel liberando, ejusve favore, vel præjudicio pupillus fingitur esse obligatus; quia leges pupillo tantum favere volunt; aliis autem nec prodesse, nec obesse; sicque valide pro pupillo intercedit fidejussor; quia, cum fidejussio alias supponat obligatum alterum, ut proinde hoc casu subsistat fidejussio, fingitur pupillus obligatus. Et vero fictiones ejusmodi in jure non raræ sunt; sic jura consensus pupilli fingunt in quasi contractu tutelæ, rei, vel hæreditatis communis administratione, negotiorum pupillarum gestione, §. 2. *Inst. de Obl. quæ quasi ex Contr. L. 1. ff. de contr. Tut. et utili Act. L. 6. pr. de negot. gest. etc.*

Inst. 1. Fidejussor non in plus obligari, sive in duriores causam accipi, quam ejus principalis, *arg. variis LL.*; ergo si fidejussor obligatur naturaliter, etiam sic obligatur pupillus.

R. 1°. Ergo si fidejussor obligatur civiliter, etiam pupillus. Unde nolint, velint adversarii, aliquam ex datis ante responsionibus ipsi amplecti debent. Proin

R. 2°. D. *Ant.* Non potest in plus obligari *extensive*, sive in majorem summam, quam principalis C. *intensive*, sive obligatione fortiori N. vel *subd.* ut ante: quando obligatur obligatione, vere accessoria C. quando principali N. Tunc enim hic solus obligatur. At sic obligatur fidejussor pupilli; sicut nimirum contractus bilateralis cum pupillo a majorenni initus claudicat, valetque ex parte majorennis, huncque obligat, non autem pupillum; sic ex speciali juris dispositione, valet fidejussio, obligatque fidejussorem, licet non pupillum. Unde vulgare illud: *Fidejussor non potest in plus obligari, quam principalis*, procedit ex supposito, si principalis vere talis adsit, hoc est, si is, pro quo quis fidejubendo intercedit, obligetur; tunc enim fidejussor nequit per se loquendo in plus obligari.

Inst. 2. Omnes exceptiones, quæ competunt principali, competunt etiam ejus fidejussori, L. 19. ff. de Except.: ergo si pupillus haberet exceptionem, qua tutus foret, deberet ea etiam competere ejusdem fidejussori; ergo cum huic nulla competat, signum, quod nec pupillo aliqua competat.

R. 1°. D. *Ant.* Exceptiones reales, vel etiam personales, si alias ipsi principali non prodesse, competunt etiam fidejussori C. mere personales N. Exceptiones reales, ut senatusconsulti Macedoniani, Velleiani competere etiam fidejussoribus, certum est, quia conveniuntur ex illa ipsa causa, cui talis exceptio concessa est, et quia alioquin prædictæ personales exceptiones fierent ipsi principali inutiles, quo casu etiam privilegia personalia extendi possunt. Exceptiones contra mere personales, quæ ob qualitatem mere personalem concessæ sunt, quales sunt, exceptio beneficii competentie parentibus, sociis, conjugibus, militi, clerico, patrono, bonis cedenti, item exceptio pupillo ob ætatem pupillarem data, non extenduntur ad alios, præsertim dum pupillus non habet, quod metuat, stium privilegium inutile sibi futurum esse, quia a fidejussore æque parum, quam a principali creditore ex suo contractu sine suo tutore inito conveniri potest.

R. 2°. N. *et ult. Cons.* quia obligatio fidejussoris hic non est accessoria, sed principalis.

Inst. 3. L. 25. ff. de Fidejuss. dicitur: *Si quis pro pupillo sine tutoris auctoritate obligato, prodigove, vel furioso fidejusserit, magis est, ut ei non subveniatur, quoniam his mandati actio non competit.* In hac lege dicitur pupillus sine auctoritate tutoris obligatus; ergo.

R. D. Pupillus locupletior factus C. secus N. Lex 25. loquitur de pupillo, prodigo, et furioso ex negotio ab alio gesto locupletioribus factis; et sensus legis est: si pupillus, prodigus, aut furiosus ex quasi contractu sine tutoris, vel curatoris auctoritate obligatus sit (quo casu jure obligati et civiliter dicuntur, L. 46. ff. de O. et A.) tunc etiam pro his valide intercedit fidejussor, quod etiam clare asseritur L. 70. §. 4. ff. de Fidejussor. Fidejussori tamen non subvenitur actione mandati, quæ alias competit fidejudentibus contra debitores, pro quibus fidejusserunt, et solverunt, ex ratione, quod mandatum sit verus contractus; ex vero autem contractu prodigus, furiosus et pupillus, licet locupletiores facti, non obligantur civiliter, nec contra illos actio ex contractu datur, sed ex rescripto D. Pii, sive conductio ex lege; vel etiam negotiorum gestorum actio, quatenus utiliter fidejubendo illorum gesta negotia dicuntur, competit. Confirmat responsionem supra datam elegantissimus GOTHOFREDUS in L. 25. notans: *verus sensus est, pro pupillo, furioso et prodigo sine tutore jure obligatis recte intervenit fidejussor.*

479. *Obj. III.* Pupillus potest novare alterius obligationem. Item, pupilli obligatio novari, et in constitutum deduci potest, L. 1. §. 1. L. 9. ff. de Novat.; ergo saltem, ut quidem L. 1. cit. diserte dicitur, obligatur naturaliter; novatio enim est prioris debiti in aliam obligationem, vel naturalem, vel civilem transfusio.

R. D. *Ant.* Potest novare obligationem alterius novatione perfecta, ea scilicet, quæ habeat vim perimendi obligationem antiquam, et suscipiendi novam N. imperfecta, h. e. quæ habeat tantum vim perimendi obligationem antiquam, quin suscipiatur nova C. Nam, ut dicitur §. 3. *Inst. quib. mod. toll. oblig.* Saepe novationis jure prior obligatio tollitur, et tamen nova non substituitur; ac: prior obligatio tollitur, licet posterior stipulatio sit inutilis, et signanter assertur exemplum pupilli. Cæterum pupillum sine auctoritate tutoris inhabilem esse ad perfecte novandum, tum ex modo cit. *Inst.* tum præsertim ex L. 22. ff. de Novat. constat. Eodem modo responde ad casum, si pupillus loco alterius se soluturum constituat. Si quis vero alius loco pupilli se soluturum constituat, obligabitur eo modo, quo pupilli fidejussor.

480. *Obj. IV.* Variæ leges supponunt, pupillum ex contractu mutui obligari naturaliter; ergo. *Prob. Ant. 1º. L. 21. ff. ad L. Falcid.* ponitur hic casus: Titio pupillo mutuos dedi 100. Dein condidi testamentum, ac pupillo lego domum meam sub conditione, si hæredi meo præstiterit illos 100., diciturque 1. quod pupillus præstando hos 100. et conditioni pareat, et liberetur naturali obligatione; 2. quod pupillus, si etiam repudiet legatum domus, vel alterius rei specificæ legatæ, hæcque pereat, non possit illos 100.: repetere; et 3. quod hæres taliter a pupillo solutum imputare debeat in Falcidiam, cum tamen, quod revera non est debitum, sed solum conditionis implendæ causa hæredi præstitum, in Falcidiam non imputetur, L. 29. ff.

eod.; ergo vere obligatur pupillus; alias enim non posset dici se liberare ab obligatione naturali; privatio enim supponit habitum; denegaretur repetitio soluti, nec imputaretur in Falcidiam.

2º. Ex L. fin. ff. de Jurejur. ubi: *Si pupillus juraverit, se dare non oportere, naturalis obligatio hac pactione tollitur, et soluta pecunia repeti poterit;* ergo pupillus habere obligationem naturalem supponitur, quam juramento extinguit, vel ad quid opus esset juramento?

3º. L. 25. ff. quando dies legator. PAPINIUS docet, valere legatum debiti, quod pupillus debet ex mutuo, præstandi legatario, si testator verbo pupilli naturalem obligationem, et futuram solutionem cogitavit; ergo.

4º. L. 64. ff. ad senatusconsulti Trebell. Jurisconsultus ait, quod fideicommissarius, cui hæreditas pupilli restituta fuit, si solvat creditori mutuum pecuniam a pupillo sine tutoris auctoritate acceptam, non repetet: ac rationem addit: *quia naturalis obligatio a pupillo in fideicommissarium translata intelligitur;* ergo.

R. N. *Ant.* Ad prob. 1ºam. R. D. *Cons.* Ergo obligatur, si inde factus fuerit locupletior C. si non N. In cit. L. pupillus debet numerare 100. vel per modum puræ conditionis, si velit obtinere legatum; vel simul ex obligatione naturali, si ex illis 100. factus locupletior. Imo lex de casu procedit, quo factus locupletior; nam agit de pupillo, qui mutuum accepit, ex quo regulariter fit locupletior mutuarius; non enim dilapidatio præsumitur: et vero vel hoc, vel simili modo debent hanc legem nobiscum accipere adversarii, ne alioquin aperte pugnet cum L. 41. ff. de conduct. indeb. quæ diserte pupillo concedit repetitionem soluti, ei, ut volunt adversarii in hac legē denegatam.

Ad prob. 2ºam. R. N. *Cons.* Hæc enim: *naturalis obligatio hac pactione tollitur,* si legem bene attendimus, fidejussorem pupilli respiciunt; casus enim legis hic est: Creditor de mutua pecunia contra pupillum contendeat, huic juramentum deferens: juravit pupillus, *se dare non oportere.* Creditor igitur eamdem pecuniam a pupilli fidejussore petit; ac proinde queritur: an excludendus sit, scilicet a pupillo præstiti? et respondetur: si hoc sensu juraverit pupillus, quod ideo dare non oporteat, quia plane pecuniam mutuam non accepit; aut quia pacto de non petendo, vel alia exceptione reali tutus est, hoc quoque prosit fidejussori, sicque *naturalis obligatio* (fidejussoris de quo quærebatur) *hac pactione tollatur;* si vero hoc sensu juraverit, quod nihil debeat ob suum privilegium, quo sine auctoritate tutoris non obligatur, hoc nihil prosit fidejussori; quia, ut dictum, hoc privilegium, vel hæc exceptio personalis est. Aut denique est dubium, an acceperit quid pupillus nec ne, et tunc, quia creditor, deferendo juramentum pupillo, quasi transegit, id quoque prosit fidejussori. Ut vides, ea lege de obligando, vel liberando fidejussore tantum agi.

Ad prob. 3ºam. R. pariter N. *Cons.* Lex enim loquitur de casu, quo pupillus accepit mutuum sine consensu tutoris, postea vero vel sui juris factus, vel ipse adhuc tutor contractum ratum habeat, ac solvat. Et hoc debitum conditionatum vocat lex *obligationem pupilli naturalem, solutionem futuram;* quia pupilli contractus saltem hoc operatur, ut, licet sit inefficax ad generandam obligationem et debitum de præsentibus; possit tamen de futuro,

si scilicet vel pupillus sui juris factus agnoscat et ratum habeat debitum solvendo, vel ipse adhuc tutor de novo consentiat. Ratio sic explicandi ex ipsa lege sumitur; ait enim parte priore, *hæredem nihil debere de præsentī, quia pupillus nihil debet hæredi*; at, si naturaliter obligaretur, haud dubie etiam deberet de præsentī; ergo pars legis altera in dato sensu accipienda. Deinde quia alias probaretur nimium, scilicet pupillum transferre dominium pretii soluti inscio tutore irrevocabiliter, quod et contra leges apertas est, nec sustinent adversarii.

Ad prob. 4^m. R. Legem intelligendam esse de pupillo, qui factus locupletior, scilicet ex mutuo, ex quo juxta dicta superius, mutuarius regulariter fit locupletior. Præterea ex textu apparet, non fuisse hic Jurisconsulto mentem respondere de obligatione pupilli, valeatne, vel non sed exponere vim senatusconsulti Trebellianici; itaque in pupillo obligationem aliquam supposuit, quæ juxta leges, alias jure saltem naturali subsistit, qualis est in pupillo qui locupletior factus. Eodem modo explicanda *L. 3. ff. Commodat. L. 44. ff. de solut.* nimirum de pupillo locupletiore facto.

Dices: At *L. 93. ff. de solut. et liberat.* quæritur, an ante deductionem Falcidiae possim tanquam æs alienum a massa hæreditaria deducere 100., quos pupillo credidi, et respondetur, quod non solum in quantum pupillus ex illis 100. locupletior factus, sed *solidum* creditum possim retinere ex hæreditate; ergo pupillus, etiam non locupletior factus, fuit vere obligatus.

R. N. Cons. Privilegium enim pupilli mere personale est, cujus personæ tantum leges favere volunt; aliis vero nec prodesse ob pupillum, nec obesse.

481. *Obj. V. 1°. L. 1. §. 1. ff. Deposit.* pupillus tenetur actione depositi; ergo obligetur, necesse est. 2°. *L. 101. ff. de V. O.* minores 23. annis se obligare possunt; ergo et pupilli. 3°. *L. 3. C. de in integr. restit. min.* minor debet petere restitutionem in integrum; ergo contractus ejus valuit; idemque de pupillo tenebit. 4°. Si pupillus contractum inivit sine auctoritate tutoris, obligatur pupilli hæres ad contractum servandum: atqui hoc dici non posset, si ipse pupilli contractus non valisset.

Ad 1um. R. Lex ipsa responsionem subministrat, et limitationem exprimit, si nempe dolum commiserit, tum enim obligari pupillum, ex ipsa Concl. constat, et *L. 1. §. 13. ff. Depos.* neque enim jura, dum alicui favent, ideo fraudibus patrocinari volunt.

Ad 2um. D. Ant. Se obligare possunt ad mere personalia C. quando agitur de alienatione rerum suarum N. Responsio constat ex Concl. II.

Ad 3um. R. D. Ant. Si contrahens minor curatorem non habuit C. si habuit N. Sed minor contrahens sine curatoris sui, quem habet, consensu, agit invalide; neque tunc restituitur in integrum; sed declaratur nullus fuisse. Ac eodem modo se res cum pupillo habet.

Ad 4um. R. N. min. Ut enim aliquoties dictum privilegium pupilli personale est, hujus personam non egrediens; igitur non transit ad hæredes, nec hæres quoad illud defuncti pupilli representat personam; ergo potest tamen obligari hæres, quin sic obligetur pupillus.

ARTICULUS III.

AN, ET QUOMODO FILIUSFAMILIAS OBLIGETUR EX MUTUO?

482. *Præmitto I.* Filiumfamilias circa bona castrensia et quasi talia posse libere disponere, etiam alienando, ac proin circa illa contrahere valide, ac contrahendo obligari, dubium non est, constatque ex dictis *Diss. III.* de dominio filiorumfamilias, *L. 4. §. 1. ff. de Castrens. pecul.* Ex qua *L. 4.* etiam bene a contrario colligitur, invalide illum agere, si pubes est, contrahendo circa bona adventitia et profectitia sine consensu patris; sique adhuc impubes, etiam cum consensu patris; sumiturque præterea ex *L. fin. §. 5. C. de bon. quæ liber.* et quoad partem alteram, de filio impubere ex *§. 10. Instit. de inutil. Stipul.* Sola circa contractus filiorumfamilias remanet controversia quoad contractum mutui, an et qualem obligationem contrahant ex mutuo contracto? ob *senatusconsultum Macedonianum*, quod filiofamilias dat exceptionem contra creditores, exigentes restitutionem mutui. Prodiit hoc *senatusconsultum* auctore primum CLAUDIO Imperatore, deinde VESPASIANO auctore confirmatum a Senatu Romano, occasione cujusdam Macedonis, fœneratoris improbissimi, qui *incertis nominibus*, variis sub usuris libere filiofamilias mutuas, inscio patre, dabat pecunias. Hinc filiorum perversio et corruptio, atque ob paratos semper nummos profusa vitæ licentia: ac quoniam mutuas dabat ad annos incertos, cum urgerentur a fœneratore ad restituendas, nec haberent unde solverent, aliquando vitæ patris ponebant insidias: ac cedebat malum tertium, filiorum, cum sui juris fierent, egestas, et occasus familiæ.

Præmitto II. Tres esse circa præsentem controversiam sententias. *Prima* vult, per exceptionem *senatusconsulti Macedoniani* non solum elidi actionem fœneratoris, sed omnem præterea obligationem, etiam naturalem tolli, resultantem ex mutuo, sive mutuum adhuc extet penes filium, sive consumptum sit. Hanc multi præsertim legum Dôctores tuentur; imo horum non pauci sentiunt, per *senatusconsultum* actionem omnem, etiam inefficacem, adimi creditoribus, adeo ut exceptio filiofamilias concessa, sit mera *exceptio facti*. *Alterâ* filiumfamilias vi hujus *senatusconsulti* non tantum liberari vult ab actione fœneratoris, sed etiam obligatione naturali restituendi mutuum, si non sit factus locupletior, id est, modo pecunia nec formaliter, sive in natura; nec virtualiter, sive æquivalenter in peculio extet; *Postremâ* pro jure naturali stat, ac contendit, per exceptionem *senatusconsulti Macedoniani* elidi quidem actionem fœneratoris in judicio, ut filius in hoc ad restituendum compelli non possit; remanere tamen cum ad restituendam pecuniam obligatum naturaliter, ac in conscientia, sive locupletior sit factus ex mutuo, sive non.

483. *Dico.* Filiusfamilias mutuum contractum sine præscitu patris, regulariter bona conscientia non solvit nec post mortem patris; sive factus fuerit ditior, sive non.

Prob. 1^a. pars. Ex tot. tit. ff. et C. de S. C. M. quod negat creditoribus actionem efficacem, et filiofamilias perpetuam concedit exceptionem, qua